

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Факультет історії та філософії

Кафедра нової та новітньої історії

Д и п л о м н а р о б о т а

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему: **«Франко-канадське населення в Тихій революції»**

«Franco-Canadian population in the Quiet»

Виконала: студентка денної форми навчання

спеціальності 032 Історія та археологія

Федорович Ірина Олегівна

Керівник к.і.н., доц. Ковальський С.В. _____

Рецензент д.і.н., проф. Бачинська О.А.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ ____ від _____ 2018 р.

Завідувач кафедри

Захищено на засіданні ЕК №1

протокол № ____ від _____ 2018 р.

Оцінка _____ / _____ / _____

Голова ЕК

(підпис)

(прізвище, ініціали)

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Одеса - 2018

Зміст

Вступ.....	3
Розділ 1. Аналіз джерельної бази та історіографії до квебекського питання.....	7
1.1. Особливості джерельної бази дослідження.....	7
1.2. Історіографічний огляд проблеми.....	10
Розділ 2. Соціально-політичні передумови формування франко-канадської національної ідентичності.....	15
2.1. Особливості квебекського сепаратизму.....	17
2.2. Ліберальна політика Ж. Лесажа та її наслідки.....	24
2.4 Р.Бурасса на чолі Ліберальної партії.....	34
Розділ 3. Процес модернізації франко-канадського суспільства.....	55
3.1. Вирішення мовного питання.....	55
3.3. Секуляризація.....	65
Розділ 4. Мультикультуралізм як основа національної політики.....	71
Висновки.....	78
Список джерел та літератури.....	81

Вступ

Квебек можна сміливо назвати єдиною територією на північноамериканському континенті, якій вдалося ще з початку європейської експансії зберегти перевагу франкомовного населення та створити неповторну, особливу культуру, що суттєво відрізняється від французької, на що, безумовно, вплинуло культурне запозичення на різних історичних етапах розвитку провінції.

Унікальний досвід Квебеку в часи Тихої революції, що став однією з центральних проблем внутрішньої політики Канади, зрушив з місця процес стагнації франко-канадського суспільства, який формувався вже протягом декількох століть. Все це призвело до виникнення парадоксального явища - квебекського націоналізму, згодом прийнявшого радикальну позицію сепаратизму, що, звичайно, сколихнуло все канадське суспільство, яке в той час не було готове до ефективної протидії, та становив загрозу єдинству Канадської федерації через утворення орієнтації до децентралізації і в інших регіонах країни, що зумовлює актуальність теми нашого дослідження.

В період Тихої революції квебекці мали нагоду активізувати питання щодо всебічної модернізації та нівелювати комплекс «неповноцінності» ще з періоду французької колоніальної експансії. Цей процес має особливий розвиток, який не має аналогів на сучасному Заході, що представляє науковий інтерес в рамках порівняльного аналізу в протиставленні з іншими націоналістичними рухами. Особливість полягає в орієнтації на демократичні, мирні форми боротьби за політичну та лінгвістично-культурну рівність.

Причиною прагнення франко-канадської общини до правового підтвердження збереження своєї національної ідентичності можна назвати деякий етно-дуалізм, в якому фігурують дві мовні групи — франкофонна та

англомовна. Це демонструє, що досвід вирішення міжнаціональних відносин в рамках вузької локації можливий в формі мирної взаємодії навіть у ситуацію повної протилежності поглядів: схильності англоканадців до тлумачення Канади як рівноправного об'єднання провінцій і фрактоканадців - до культурного дуалізму.

Мета дослідження — аналіз діяльності франко-канадського населення у соціально-політичних, економічних та культурних процесах Квебеку часів Тихої революції.

Для виконання поставленої мети роботи були визначені наступні завдання:

- Проаналізувати джерельну базу та ступінь вивчення проблеми в сучасній історіографії.
- Розглянути передумови формування квебекського націоналізму в якості невід'ємного елементу внутрішньополітичної складової.
- Розкрити основні особливості квебекського сепаратизму та процес його становлення.
- Визначити позитивні та негативні сторони ліберальної політики в часи Тихої революції та її вплив на франко-канадське суспільство.
- Встановити ступінь вирішення проблеми мовного питання та проблеми секуляризації.
- Висвітлити економічні трансформації Квебеку.
- Проаналізувати феномен канадського мультикультуралізму як основи національної політики.

Об'єктом дослідження виступає франко-канадське суспільство, його історія, культура, ідеологія та політична система.

Предметом дослідження є квебекська проблема у зв'язку із Тихою революцією в рамках внутрішньої та зовнішньої політики Канади.

Хронологічні рамки нашої роботи визначені 1950 – 1982 рр. Нижня межа характеризується початком формування підґрунтя для Тихої революції верхня межа обумовлена прийняттям Канадської хартії прав і свобод, яка була вперше опублікована 17 квітня 1982 р., що захищала франкомовне населення від асиміляції.

Джерельна база складається з опублікованих джерел та відеоматеріалів. Основою нашого дослідження є розгляд канадської та французької преси, політичних програм та передвиборчих промов політичних діячів Канади та зокрема Квебеку.

Історіографія даної роботи представлена в основному працями російських та канадських дослідників. Варто відзначити, що проблема франко-канадського суспільства ще не досліджувалась у вітчизняній історіографії.

Методологічною основою дипломної роботи є загальні принципи наукового пізнання: принцип об'єктивності; принцип системності, який спрямовує дослідження історичного феномену франко-канадського населення, в загальному контексті Канадської політики; принцип історизму для вивчення фактів та явищ в процесі їхнього становлення, змінення та переходу в нову якість у зв'язку з іншими подіями та явищами. У роботі використано загальнонаукові (систематизація, типологізація) та спеціальні історичні (історичного аналізу, проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, історико-генетичний) методи.

Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків та списку використаних джерел та літератури.

Відштовхуючись від поставлених нами мети та задач, структура нашої роботи поділяється на наступні три розділи:

У розділі 1, який називається «Аналіз джерельної бази та історіографії до квебекського питання», аналізуються існуючі джерела щодо проблеми та встановлюємо ступінь розробки проблеми на сучасному етап.

Розділ 2 «Соціально-політичні передумови формування франко-канадської ідентичності» характеризується визначенням особливостей процесу формування квебекського націоналізму.

В ідею розділу 3 «Процес модернізації франко-канадського суспільства» покладено спробу виявлення закономірностей еволюції франко-канадського населення впродовж Тихої революції. Розділ 4, який має назву «Мультикультуралізм як основа національної політики» розгляне еволюцію становлення політики мультикультуралізму в Канаді.

В процесі роботи над нашим дослідженням було опрацьовано 21 джерело та 31 дослідницька публікація.

Висновки

Отже, наша робота стала спробою комплексного дослідження ролі франко-канадського населення у процесі модернізації провінції Квебек.

Хоча і проблема квебекського націоналізму досліджена достатньо детально в канадській історіографії, варто відзначити, що наше дослідження унікальне широким пластом джерел, які характеризують думку західноєвропейського та загальноканадського населення щодо формування нової національної одиниці в Канаді.

Проблема квебекського націоналізму тісно пов'язана з багатьма особливостями розвитку Канади та була масштабним питанням впродовж довгого часу. Через ігнорування владою мовних прав квебекців, гірші економічні показники та відсутність умов для збереження національної ідентичності, рівень невдоволення серед фрабофонного населення зростає. Оскільки потреби франко-канадського населення не були виконані, а спроби недобровільної асиміляції продовжувалися, було прийняте свідоме рішення, яке і призвело до початку Тихої революції.

Сам же термін «квебекський націоналізм» впродовж довгого часу використовується в негативному забарвленні, зокрема в канадській пресі. Але необхідно зазначити, що в період 70-х років, цей термін ототожнюється зі словом «патріотизм», який асоціювався з боротьбою проти економічного та культурного натиску зі сторони англофонів.

Процес модернізації франко-канадського населення, секуляризація та стрімке зростання економіки призвели до розповсюдження сепаратистського руху, а неодноразовий прихід до влади Квебекської партії демонструє її респектабельність.

Що стосується мовного питання, то в процесі боротьби федеральної верхівки і квебекцями перемогли останні. Таким чином Квебек був визнаний «особливою одиницею», що мала змогу самостійно регулювати мовну, соціальну та імміграційну політику. Федеральна влада пішла на деякі поступки, які заключалися у впровадженні синхронний переклад з англійського на французьку, ввело двомовність на банкнотах і поштових марках та використання французької мови на рівні з англійською(а в деяких випадках і мала над нею перевагу) у рамках держапарату, а білінгвам взагалі надавалися привілеї.

Секуляризація також стала важливим елементом модернізації франко-канадського населення. Ідеологічно активно підтримуючи франкоканадський націоналізм, католицька церква в той же час сповідувала політичну пасивність та фактичну відмову франко-канадців від політичної боротьби за свої національні та соціальні права, що, звичайно, було великою перевагою для англоканадської еліти, оскільки вона мала нагоду зосередити у своїх руках всю політичну та економічну владу як за межами Квебеку, так і поза її межами. Це відобразилося на соціальній ієрархії, верхівку якої були зайняті представниками англоканадського населення, що було ще одною причиною занедоволення квебекської меншості.

Сепаратистський рух Квебеку має деякі особливості, які не притаманні іншим подібним рухам. По-перше, це відмова від будь-яких насильницьких дій та надання переваги демократичним методам політичної боротьби. Другою відмінністю є суттєва ідеологічна багатоманітність - від радикального до згоди зі співіснуванням в рамках федерації з іншими провінціями.

Події Тихої революції стали каталізатором початку формування того Квебеку, якого бажала канадська мовна меншість. Французька провінція на даний час володіє деякими повноваженнями в межах майнового та цивільного права, у сферах охорони здоров'я та освіти. Деколи в Квебеці відновлюються суперечки щодо статусу провінції. Квебекські націоналісти й досі наполягають

на сепарацію Квебеку, в той час як федералісти наполягають на збереженні існуючого порядку. Тим не менш, Тиха революція була найвищою точкою історії провінції, що несе в собі унікальний досвід, який не має аналогів в жодній з країн, коли квебекці відкинули ідеологію «виживання», долучившись до модернізації, хоча квебекське питання і досі лишається невирішеним.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Джерела

Опубліковані джерела

1. Голль Ш. де. Мемуары надежд. Обновление 1958 - 1962 / Шарль де Голль, пер. с фр. Розанцева Ж.А — М.; «Прогресс», 2000 — 340 с.
2. Конституция Канады // Конституции зарубежных государств / Под ред. Маклакова В.В. - М.: Бек, 1996. - с. 201-239
3. Bankruptcies and insolvencies, by industry and economic area, 1965 [Електронний ресурс] // Statistics Canada, Canada Year Book, 1967. - Режим доступу: https://www65.statcan.gc.ca/acyb02/1967/acyb02_19670940005-eng.htm (05.12.2018)
4. Canadian Charter of Rights and Freedoms [Електронний ресурс]// A consolidation of the Constitution Acts 1867 to 1982 / Canada. - Ottawa: Dept.of Justice Canada, 1999. - Режим доступу: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/Const/page-15.html> (04.12.2018) p. 1 — 16
5. Canadian Multiculturalism Act [Електронний ресурс] //Justise Laws Website – 1988 – Режим доступу: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-18.7/> (09.12.2018)
6. Constitution [Електронний ресурс] / Parti liberal du Quebec, 2017. - 50 p. - Режим доступу: https://plq.org/app/uploads/2018/05/constitution_plq_nov2017_en.html (05.12.2018)
7. Charte de la langue française [Електронний ресурс] / Gouvernement du Quebec // Legis Quebec — Quebec, 2013 — 44 p. — Режим доступу: <http://legisquebec.gouv.qc.ca/fr/ShowDoc/cs/C-11> (30.11.2018)
8. Discours d'Adieu de Rene Levesque. Referendum de Quebec 1980 [Відеоматеріал] / Chaîne du Quebec, 2013. - Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=lru4grpq3Rc> (30.11.2018)

9. Distribution of the population, by ethnic group, census years 1941, 1951 and 1961 [Электронный ресурс] // Statistics Canada, Canada Year Book, 1967. - Режим доступа: https://www65.statcan.gc.ca/acyb02/1967/acyb02_19670197014-eng.htm (05.12.2018)
10. Election quebecoises [Видеозапис] // Radio — Canada archives, 1962. - Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=MnypaJ7PSAk> (05.12.2018)
11. Levesque R. For an Independent Quebec [Электронный ресурс] / Levesque Rene // Foreign Affairs. - Quebec, 1976. - Режим доступа: <https://www.foreignaffairs.com/articles/canada/1976-07-01/independent-quebec> (01.12.2018)
12. La Presse. - 1967. - 27 Jul.
13. Le bien Public. - 1964. - 9 Oct.
14. Le Devoir [Электронный ресурс]. - 1960 — 1975. - Режим доступа: https://news.google.com/newspapers?nid=Qh5Z_vBjo80C (05.12.2018)
15. Le programme electoral du parti Quebecois / Parti Quebecois — Quebec, 1975. - 67 p.
16. Reglement General [Электронный ресурс] / Parti liberal du Quebec, 2017. - 38 p.
- Режим доступа: https://plq.org/app/uploads/2016/08/reglementgeneral_plq_juin2017.html (05.12.2018)
17. Revolution Tranquille au Quebec — L'effervescence (1960 — 1966) [Видеозапис] / Chaine du Quebec, 2013. - Режим доступа: <https://www.youtube.com/watch?v=wZ401Oz-OJM> (30.11.2018)
18. The Impertinences of Brother Anonymous / Frere Untel - Montreal: Harvest House, 1972. - 126 p.
19. The Montreal Gazette. - 1971. - 19 Nov.
20. Toronto star. - 1967. - July - September
21. Quand Mai 1968 annonce l'avenir en France et u Quebec [Электронный ресурс] // Radio — Canada archives. - Режим доступа: <https://ici.radio->

canada.ca/nouvelle/1098346/mai-1968-societe-france-quebec-archives

(01.12.2018)

Література

22. Авдеева О.А. Канадский федерализм: особенности формирования / Авдеева О.А., Макеева Н.В. // Вестник Пензенского государственного университета, №3 — Пенза, 2015. - с.103-107
23. Акимов Ю.Г. Голлистская атака или война с ветряными мельницами: Франция, Квебек и “остальная Канада” в 1960-е гг / Юрий Герасимович Акимов // Канадский ежегодник, №17 - Спб., 2013. - с. 17-42
24. Акимов Ю.Г. Квебек, Канада и институционализация международного франкофонного сотрудничества (конец 1960-х — начало 1970-х) / Юрий Герасимович Акимов // Канадский ежегодник, №18 - Спб., 2014. - с. 26-49
25. Барановский К.Ю. Квебек после выборов: квебекский кризис на современном этапе // США: экономика, политика, идеология, №7 — М., 1997 — с.90-96
26. Барановский К.Ю. Феномен умеренного квебекского национализма и перспективы политического решения квебекского кризиса / Константин Юрьевич Барановский // США: экономика, политика, идеология, №6 — М., 1995 — с.125-138
27. Барановский К.Ю. Эволюция квебекской проблемы во внутренней политике Канады [Электронный ресурс]/ Константин Юрьевич Барановский — М., 2003 - Режим доступа: chelovekinauka.com/evolutsia-kvebekskoy-problemy-vo-vnutrenney-politike-kanady (05.12.2018)
28. Богачёва Н.В. Экономические основы кризиса канадской конфедерации / Богачёва Н.В., Попов В.В. // США: экономика, политика, идеология, №6, с. 45 — М.: «Наука», 1980. - с.24-38
29. Головкина О.В. Канадский мультикультурализм как основа национальной идентичности Канады / Ольга Викторовна Головкина // Вестник ВолГУ, серия 4, № 9 — Волгоград, 2004. - с. 44 — 54

30. Данилов С.Ю. Двенадцать лиц Канады / Данилов С.Ю., Черкасов А.И. - М.: «Мысль», 1984. — с. 82-124
31. Данилов С.Ю. Правовое регулирование «специального статуса» субъекта федерации: дифференциация права на примере статуса Квебека / Сергей Юлиевич Данилов // Право в современном мире, №12 — М. 2012. - с.99-108
32. Еременко Е.О. Канадский федерализм: опыт управления этнополитическими процессами [Электронный ресурс] / Екатерина Олеговна Еременко — М., 2000 - Режим доступа: chelovekinauka.com/kanadskiy-federalism (02.12.2018)
33. Актуальные проблемы истории Канады: современные подходы отечественной новистики / Отв. ред. Иванов А.Г. — М. :«Наука» — 2009 — с. 236
34. Коленеко В.А. Канада в период французского колониального господства / Вадим Александрович Коленеко // Проблемы историографии Канады — М.: Наука, 1981. — С. 14-45
35. Коленеко В.А. Французская Канада в прошлом и настоящем. Очерки истории Квебека XVII — XX вв. / Вадим Александрович Коленеко — М.: «Наука», 2006. - с.109 - 155
36. Малахов В.С. Интеграция мигрантов: концепции и практики [Электронный ресурс] / Малахов Валадимир Сергеевич — М.: Фонд «Либеральная Миссия», 2015. — с.272 — Режим доступа: <http://www.demoscope.ru/weekly/2015/0641/biblio02.php> (30.11.2018)
37. Национальные проблемы Канады / Отв. ред. Аверкиева Ю.П. - М., 1972. - 234 с.
38. Нохрин И.М. Поиски франкоканадской «национальной политики»: «Парти насьонал» Оноре Мерсье и квебекский национализм / Иван Михайлович Нохрин // Челябинский гуманитарий, №1(26) — Челябинск: 2014. - с.87 — 92

39. Пузырев К.С. Сепаратизм как политическое явление / Константин Сергеевич Пузырев // Политическая наука: актуальные проблемы теории и практики, № 4 — Кемерово, 2010. - с. 133-143
40. Сміт Е. Д, Національна ідентичність [Електронний ресурс] / пер. з англ. П. Тарашука - К.: Основа, 1994 - Режим доступу: <http://litopys.org.ua/smith/smi.htm> (01.12.2018)
41. Тишков В.А. История Канады / Кошелев Л.В., Тишков В.А. – М.: Мысль, 1982. – с. 192-220
42. Черкасов А.И. Этнокультурная мозаика и межкультурные отношения в Канаде [Електронний ресурс]/ Аркадий Иванович Черкасов – М., 1999 – Режим доступу: <http://www.niworld.ru/Statei/cherkasov/n1.htm> (18.11.2018)
43. Belanger C. Jan Lesage and The Quiet Revolution [Електронний ресурс] / Claude Belanger // Quebec History, Marianopolis college, 2000 – Режим доступу: <http://faculty.marianopolis.edu/c.belanger/QuebecHistory/readings/lesage.htm> (30.11.2018)
44. Bergeron L. The History of Quebec: The Patriote's Handbook / Leandre Bergeron – Toronto: NC Press, 1975. - 453 p.
45. Cameron D. Nationalism, Self-Determination and the Quebec Question / David Cameron – Toronto: Canadian Controversies, 1974. - 177 p
46. Cook R. Canada and The French Canadian Question / Ramsey Cook – Toronto, 1966. - 212 p.
47. Gauvreau M. The Catholic Origins of Quebec's Quiet Revolution, 1931-1970 / Michael Gauvreau // McGill-Queen's Studies in the History of Religion, №41 – Ithaca: McGill-Queen's University Press, 2005 – p. 472-489
48. Gendron R. Towards a Francophone Community: Canada's Relations with France and French Africa, 1945-1968 / Robyn Gendron – Montreal, 2006 – 191 p.
49. Saba P. The Quebec National Movement in the 1960s [Електронний ресурс]/ Paul Saba // Proletarian Unity, №20 – Режим доступу: www.marxist.org/history/erol/ca.secondwave/quebec.htm (22.11.2018)

50. Social and Cultural Change in Canada. Vol. II. / Ed. by W. Mann. - Vancouver: The Copp Clark Publ., 1980. - 342 p.
51. The Creation of The Ministry of Education or The Democratisation of Education [Электронный ресурс] // Musee quebecois de culture - Режим доступа: <http://www.larevolutiontranquille.ca/en/the-creation-of-the-ministry-of-education.php> (21.11.2018)
52. Trudeau P.E. Le federalisme et la societe canadienne-francaise. / Pierre Elliot Trudeau. - Montreal: «Constantes», 1967. - 227 p.